

تفسیر عرفانی اسماء الحسناء اربعه الاول، الاخر، الظاهر، الباطن

نویسنده:

سمانه رحمانی

سرشناسه: رحمانی، سمانه، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور: تفسیر عرفانی اسماء الحسناء اربعه الاول، الآخر، الظاهر، الباطن
مشخصات نشر: تهران: انتشارات حانون، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص.

شابک: ۷-۵-۷۹۵۱-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۵۰۷۵۲

تفسیر عرفانی اسماء الحسناء اربعه الاول، الآخر، الظاهر، الباطن

مؤلف: سمانه رحمانی

ناشر: انتشارات حانون

چاپ متن: چاپ برگ

صحافی: برگ

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱۳.....	چکیده:
۱۵.....	مقدمه:
۱۷.....	بخش اول: کلیات (مفاهیم پایدی تحقیق)
۱۸.....	۱- کلیات
۱۸.....	۱-۱: شناخت تفسیر عرفانی و ارتباط آن با تأویل
۱۸.....	۱-۱-۱: معنای لغوی تفسیر
۱۸.....	۱-۱-۲: تعاریف تفسیر
۲۰.....	۱-۱-۳: معنای لغوی تأویل
۲۰.....	۱-۱-۴: فرق بین تفسیر و تأویل
۲۱.....	۱-۱-۵: ظاهر و باطن قرآن
۲۴.....	۱-۱-۶: انواع تأویل
۲۴.....	۱-۱-۶-۱: تأویل عقلی
۲۴.....	۱-۱-۶-۲: تأویل کشفی یا تأویل باطنی
۲۵.....	۱- ایده‌ی قطبیت ظاهر-باطن
۲۵.....	۲- بازگرداندن آیه به معنای اصلی:
۲۶.....	۱-۱-۶-۲-۱: دلیل حجیت دو تأویل عقلی و کشفی
۲۷.....	۲- جایگاه اسماء الحسناء اربعه
۲۷.....	۱-۲-۱: اهمیت علم الأسماء
۲۹.....	۱-۲-۲: اسم چیست؟
۳۱.....	۱-۲-۳: اسم الإسم چیست؟
۳۲.....	۱-۲-۴: توقیفیت و عدد اسماء الهی
۳۴.....	۱-۲-۵: تقسیم بندی اسماء الهی
۳۷.....	۱-۲-۶: امتیازات اسماء
۴۱.....	بخش دوم: بررسی پارادوکسیکالی
۴۲.....	۲- بررسی پارادوکسیکالی
۴۴.....	۱-۲: پارادوکس ظهور و بطون
۴۷.....	۱-۲-۱: پارادوکس حق و خلق
۴۸.....	۱-۲-۲: پارادوکس وحدت و کثرت

۵۱	بخش سوم: بررسی لغوی.....
۵۲	۳- بررسی لغوی.....
۵۲	۳-۱: واژه‌ی الأول.....
۵۳	۳-۱-۱: متعلقات واژه‌ی «الأول» در قرآن.....
۵۷	۳-۲: واژه‌ی الآخر.....
۵۸	۳-۲-۱: متعلقات واژه‌ی «الآخر» در قرآن.....
۶۰	۳-۳: واژه‌ی الظاهر.....
۶۱	۳-۳-۱: متعلقات واژه‌ی «الظاهر» در قرآن.....
۶۲	۳-۴: واژه‌ی الباطن.....
۶۴	۳-۴-۱: متعلقات واژه‌ی «الباطن» در قرآن.....

۶۷	بخش چهارم: بررسی معنایی.....
۶۸	۴- بررسی معنایی.....
۶۸	۴-۱: اسم مبارک الأول.....
۷۲	۴-۲: اسم مبارک الآخر.....
۷۴	۴-۳: اسم مبارک الظاهر.....
۷۶	۴-۴: اسم مبارک الباطن.....

۸۱	بخش پنجم: اشارات عرفانی.....
۸۲	۵- اشارات عرفانی.....

۸۹	بخش ششم: تفسیر عرفانی (باطنی).....
۹۰	۶- تفسیر عرفانی (باطنی) أسماء الحسناء أربعة.....
۹۰	۶-۱: تفسیر عرفانی دو اسم «الأول و الآخر».....
۱۰۲	۶-۲: تفسیر عرفانی دو اسم «الظاهر و الباطن».....
۱۰۹	۶-۲-۱: مرتبه‌ی هویت غیب الغیوبی حق.....
۱۱۱	۶-۲-۱-۱: محال بودن تجلی حق در احدیث ذاتی.....
۱۱۳	۶-۲-۱-۲: ممنوع بودن تفکر در ذات الهی.....
۱۱۸	۶-۲-۳: اختفاء اول و دوم حق.....
۱۱۹	۶-۲-۴: علّت ظهور حق.....
۱۲۲	۶-۲-۴-۱: مراد از تجلی.....
۱۲۶	۶-۲-۲: اولین تجلی.....
۱۲۹	۶-۲-۱-۱: مثل حقیقت محمدیه و علویه.....

- ۱۳۳..... ۲-۲-۶: مشیت الهی
- ۱۳۸..... ۳-۲-۶: دومین تجلی
- ۱۴۱..... ۱-۳-۲-۶: تعبیر از «ظلل» به تجلی ثانی
- ۱۴۴..... ۲-۳-۲-۶: واحدیت
- ۱۴۴..... ۱-۲-۳-۲-۶: ظهور حق به صورت واحدیت
- ۱۴۵..... ۲-۲-۳-۲-۶: اولین تجلی ذاتی حق در حضرت واحدیت
- ۱۴۵..... ۳-۲-۳-۲-۶: واحدیت یکی از معانی عرش
- ۱۴۶..... ۴-۲-۳-۲-۶: عماء
- ۱۴۶..... ۱-۴-۲-۳-۲-۶: عماء، احدیت یا واحدیت؟
- ۱۴۸..... ۲-۴-۲-۳-۲-۶: عماء: نفس الرحمان
- ۱۵۰..... ۳-۴-۲-۳-۲-۶: همانندی عماء به نفس انسانی
- ۱۵۰..... ۴-۴-۲-۳-۲-۶: عماء، حقیقت خیال مطلق
- ۱۵۱..... ۵-۴-۲-۳-۲-۶: عماء، ذکر
- ۱۵۲..... ۶-۴-۲-۳-۲-۶: عماء قدیم یا محدث؟
- ۱۵۲..... ۷-۴-۲-۳-۲-۶: پدید آمدن انسان کامل در دایره‌ی مرتبه‌ی عمائی
- ۱۵۳..... ۸-۴-۲-۳-۲-۶: مرتبه‌ی انسان کامل همان مرتبه‌ی عماء است
- ۱۵۴..... ۹-۴-۲-۳-۲-۶: انسان آخرین غایت نفس رحمانی
- ۱۵۴..... ۱۰-۴-۲-۳-۲-۶: ظهور کلمه در نفس رحمانی و ظهور کون در عماء
- ۱۵۵..... ۵-۲-۳-۲-۶: اعیان ثابتة
- ۱۵۵..... ۱-۵-۲-۳-۲-۶: اعیان ثابتة در حکم آینده
- ۱۵۶..... ۲-۵-۲-۳-۲-۶: اعیان ثابتة مظهر دو اسم الباطن و الأول حق
- ۱۵۷..... ۳-۵-۲-۳-۲-۶: بهره مندی اعیان ثابتة
- ۱۵۷..... ۴-۵-۲-۳-۲-۶: اعیان ثابتة منشأ کثرات و اختلافات
- ۱۵۸..... ۵-۵-۲-۳-۲-۶: اعیان ثابتة حقیقت هر موجود
- ۱۵۹..... ۶-۵-۲-۳-۲-۶: اعیان مجالی ظهور حق
- ۱۵۹..... ۷-۵-۲-۳-۲-۶: عدم مغایله در اعیان ممکنات
- ۱۶۰..... ۴-۲-۶: سومین تجلی
- ۱۶۳..... ۵-۲-۶: چهارمین تجلی
- ۱۶۴..... ۱-۵-۲-۶: عدم مشاهده‌ی حق
- ۱۶۸..... ۶-۲-۶: مرتبه‌ی جامعه
- ۱۷۰..... ۱-۶-۲-۶: هدف از خلقت انسان
- ۱۷۱..... ۲-۶-۲-۶: انسان جامع اضداد
- ۱۷۴..... ۳-۶-۲-۶: انسان کامل آینده‌ی تمام نمای حق

۱۷۵	 ۴-۶-۲-۶: انسان عین الله است
۱۷۵	 ۵-۶-۲-۶: انسان مظهر تام الهی
۱۷۹	 ۱-۵-۶-۲-۶: عبد بودن در دو حال اطاعت و یا نافرمانی
۱۷۹	 ۶-۶-۲-۶: انسان مرکز دایره ی هستی و تاج مُلک و سلطنت آن
۱۸۰	 ۷-۶-۲-۶: انسان کامل خلیفه ی حق تعالی
۱۸۲	 ۸-۶-۲-۶: انسان کامل سبب استمرار هستی
۱۸۳	 ۹-۶-۲-۶: در باب اوّل و آخر و ظاهر و باطن بودن پیامبر
۱۸۷	 ۹-۶-۲-۶: ولایت باطن است و نبوّت ظاهر
۱۹۰	 ۱۰-۶-۲-۶: اوّل و آخر انبیاء و اولیاء
۱۹۱	 ۱۱-۶-۲-۶: رجوع ولایت و نبوّت به حقیقت محمدیه
۱۹۲	 ۱۲-۶-۲-۶: مظهریت انبیاء و اولیاء
۱۹۴	 ۱۳-۶-۲-۶: انبیاء و اولیائی که مظاهر اسماء الحسناء اربعه اند
۱۹۵	 ۱۴-۶-۲-۶: درخواست حضرت موسی - علیه السلام - و ارتباطش با دو اسم الظاهر و الباطن
۱۹۶	 ۱۵-۶-۲-۶: بهره و نصیب مؤمنان از این اسماء اربعه
۱۹۶	 ۷-۲-۶: ترتیب ظهور از نظری دیگر
۲۰۳	 ۸-۲-۶: عدم تجلّی مکرّر حق
۲۰۶	 ۹-۲-۶: ارتباط نور با ظهور خداوند
۲۱۱	 ۱-۹-۲-۶: آیه ی نور نماد مراتب وجود، و نماد مراتب ظهورات حق
۲۱۳	 ۱۰-۲-۶: ارتباط سخن معروف جناب ابن عربی با ظهور و بطون حق
۲۱۶	 ۱-۱۰-۲-۶: حق خلق است یا خلق حق؟
۲۲۳	 ۱-۲-۶: راز معیت الهی
۲۳۲	 ۱-۱۱-۲-۶: قابل درک نبودن معیت حق تعالی
۲۳۳	 ۳-۶: ارتباط اسماء الحسناء اربعه با وحدت وجود
۲۳۳	 ۱-۳-۶: چیستی وجود
۲۳۶	 ۲-۳-۶: احاطه ی وجودی حق
۲۳۸	 ۳-۳-۶: وجود، ظاهر و باطن هستی

بخش هفتم: جمع بندی و نتیجه گیری ۲۵۳

۷- جمع بندی و نتیجه گیری: ۲۵۴

کتابنامه: ۲۵۹

بانک های اطلاعاتی: ۲۷۲

فهرست جداول

۳۵	«جدول شماره ی ۱»
۱۶۹	«جدول شماره ی ۲»
۱۷۸	«جدول شماره ی ۳»
۱۸۶	«جدول شماره ی ۴»
۱۹۳	«جدول شماره ی ۵»
۱۹۴	«جدول شماره ی ۶»
۱۹۸	«جدول شماره ی ۷»

www.ketab.ir

چکیده:

در آیه‌ی سوم از سوره‌ی مبارکه‌ی حدید که به تعبیر اهل بیت - علیهم السلام - از آیات ویژه قرآن است و فهم آن در خور عده‌ای قلیل از افراد آخرالزمان، تفسیری عرفانی و اسراری عظیم نهفته است که از طاقت فهم کوتاه بشر - به استثناء افرادی خاص - خارج است؛ لذا جهت آشنایی خود و عاشقان الهی با چهار نام مقدسی که در آیه فوق ذکر گردیده است و ما آن را اسماء الحسناء اربعه می‌خوانیم، به بررسی نام‌های مذکور از سوی عرفا و اولیای الهی پرداخته ایم. اسمائی که کشف راز آن‌ها چگونگی ظهور، بطون، اولیت و آخریت حق تعالی را از سوی همان عده قلیل که سرورشان اهل بیت عصمت و طهارت - علیهم السلام - هستند آشکار می‌سازد. اینکه چگونه حق در عین ظاهر بودن باطن و در عین باطن بودن ظاهر است؛ در عین اولیت آخر و در عین آخریت اول است. خداوندی که ذات بحت و هستی صرفی است که در ذره ذره عالم نفوذ و جریان دارد؛ سریانی که موجب ظهور تمامی اشیاء از عالم لاهوت تا عالم ناسوت گشته است.

کلید واژه‌ها: تفسیر عرفانی، اسماء الحسناء اربعه (الأول، الآخر، الظاهر، الباطن).

مقدمه:

سپاس خداوندی را که سخنوران از ستودن او عاجزند، و حساب گران از شمارش نعمت‌های او ناتوان، و تلاش گران از ادای حق او در مانده اند. خدایی که افکار ژرف اندیش ذات او را درک نمی‌کنند، و دست غواصان دریای علوم به او نخواهد رسید.^۱ خداوندی که بندگان را امر به خواندن خود با اسماء حسناء خویش نموده است: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۲

خواندن «الله» با اسماء حسناء او، از جمله نیازهای فطری بشر است؛ چرا که انسان‌ها همواره درصدد داشتن رابطه و انس با معبود و خالق خویش بوده اند، و از این رو به دنبال نامی گشته‌اند تا با آن محبوب خویش را بخوانند؛ محبوبی که دل آدم و عالم را ربوده، و هر ذره‌ای از هستی را به نحوی از انحاء مجذوب خویش نموده است. معشوقی که از ازل الازل تا ابد الابد، احدی از احاد به گرد معشوقی اش نمی‌رسد، و محور و مرکز دایره‌ی هستی است، و جمیع کائنات بر گرد این زیبای مطلق، تا همیشه در گردش‌اند و خواهند بود؛ اما از آنجا که او - ﷻ - کنزی مخفی است، و هیچ کس حتی انبیاء و اولیائش دستشان به دامن کنه ذات بی مثالش نمی‌رسد، از روی رافت و رحمت بی انتهایش، اسماء خود را در راه شناخت و معرفت خویش نثار مظاهرش نمود، تا چنگ به ریسمان متقن این اسماء مقدس زده، و خود را به او برسانند. لذا خداوند سبحان اسماء خویش را به حضرت آدم - ﷺ - آموخت. اسمائی که هر یک اثری درخور در عالم هستی دارند، و خداوند در کلام خویش و پیامبر گرامی اسلام - صلی الله علیه وآله و سلم - و ائمه‌ی هدی - علیهم السلام - نیز همگان را امر به خواندن او - ﷻ - با آن‌ها نموده اند، زیرا در غیر این صورت احدی قادر به شناخت خالق و معبود خویش نخواهد بود. از همین روست که می‌توان به اهمیت شناخت اسماء الحسناء الهی پی برد. شناختی که در میان عرفا به «علم الأسماء» معروف است. بنابراین می‌توان پیشینه‌ی اهمیت علم الأسماء را به زمان نزول وحی و دوران پیامبری پیامبر عظیم الشأن اسلام - صلی الله علیه وآله و سلم - و امامت

۱. علی بن ابی طالب - ﷺ - نهج البلاغی امیرالمؤمنین علی - ﷺ - گردآوری: سیدرضی (ره)، ترجمه: محمد دشتی، چاپ اول، انتشارات ایدون، تهران، تابستان ۱۳۸۶، خطبه ۱، ص ۲۵.

۲. «و نامهای نیکو به خدا اختصاص دارد، پس او را با آن‌ها بخوانید، و کسانی را که در مورد نام‌های او به گزئی می‌گیرانید رها کنید. زودا که به [سزای] آنچه انجام می‌دادند، کیفر خواهند یافت.» اعراف (۷): ۱۸۰.

اهل بیت عصمت - علیهم السلام- بازگرداند. همچنین به تبع تذکر همین اهمیت از سوی کلام وحی و سخنان خاندان وحی، عرفا نیز به جایگاه ویژه‌ی علم الأسماء در آثار خود اشاره نموده اند، که از جمله‌ی ایشان عارف و فیلسوف معروف جناب ملاصدرا است. از نظر ایشان علم الأسماء دانشی شریف و باریک، و نکته ای نغز و سخنی مشکل است که هر کس از آن آگاهی نداشته باشد، از اثبات علم حق تعالی به تمام موجودات عاجز و معذور است. همچنین از جمله عرفای عظامی که در آثار خود اهمیت این علم را آشکار ساخته اند، جناب مولی هادی سبزواری است. ایشان در همین راستا کتابی با عنوان شرح الأسماء را تألیف فرموده‌اند که در نوع خود بی نظیر است. سایر عرفای بالله و اهل تحقیق نیز، هر یک به فراخور درک و برداشتی که از اسماء الهی داشته اند، در تألیفات خویش به بررسی آن‌ها پرداخته اند، اما تاکنون به طور ویژه و مشخص در خصوص این چهار نام مبارک الهی نوشتار و کتابی تألیف نشده است لذا بر آن شدم تا می‌گواری معرفت این اسماء را که عرفا، در جام هایی کاغذین فرو ریختند و برای ما به یادگار نهادند، در حدّ هرچند ضعیف به صورتی که مطالعه خواهید نمود، در اوراقی چند تنظیم نمایم. آنچه در این پژوهش به منظور تفسیر عرفانی اسماء الحسناء اربعه ی: «الأول، الآخر، الظاهر و الباطن» مدّ نظر قرار گرفت، در هفت بخش تدوین شده است که تقدیم خوانندگان محترم می‌گردد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از اساتید محترم، خانواده ام و تمامی کسانی که به نحوی از انحاء یاریگر این حقیر در به ثمر رسیدن این تألیف بوده‌اند کمال سپاس را داشته باشم. همچنین به دلیل تمامی نقص ها، کاستی‌ها و ضعف هایی که در این اثر از جانب بنده به چشم می‌خورد، از خوانندگان آن پوزش می‌طلبم و شاکر لطف و یاری بی دریغ محبوب عالمیان- که در تمامی این مراحل سخت و طاقت فرسا شامل حالم بوده است- می‌باشم.

بارالها و محبوبا، لطف و رحمت و فضل و مغفرت را از من دریغ مدار، و مرا لحظه ای به خود وا مگذار، چرا که این بنده‌ی سراپا خطایت محتاج همیشگی خیر و مغفرت است.

«وصلی الله علی محمد و آله الطاهرین و الحمد لله رب العالمین»